

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Przedmowa	7
Wykaz skrótów	9
 Część pierwsza: Objawienie: Biblia	11
 Rozdział I: Słowo pisane	13
Księgi Biblii	14
Formowanie się Biblii	15
Stary Testament	15
Nowy Testament	23
Pisma biblijne w porządku chronologicznym	24
 Rozdział II: Natchnienie biblijne i prawda Pisma świętego	28
Fakt natchnienia biblijnego	28
Natchnienie w Biblii	29
Objawienie w Biblii	32
Teologia natchnienia	36
Prawda Pisma świętego	39
 Rozdział III: Interpretacja Pisma świętego	41
Słowo Boga do ludzi	41
Formy literackie	42
Lud słowa	43
Biblia w Kościele	45
 Rozdział IV: Kanon Pisma świętego	49
Kanon i kanoniczność	48
Księgi deuterokanoniczne i apokryficzne	49
Tworzenie się kanonu	50
Historia kanonu Starego Testamentu	50
Historia kanonu Nowego Testamentu	52
Natura kanoniczności	56

Rozdział V: Krytyka biblijna	58
Krytyka tekstowa	59
Krytyka werbalna	59
Warianty mimowolne	59
Warianty umyślne	60
Krytyka zewnętrzna	60
Krytyka wewnętrzna	60
Krytyka literacka	61
Język	61
Kompozycja	62
Analiza treści księgi	62
Konieczność wysłedzenia źródeł	62
Forma literacka	62
Geneza utworu	63
Świadectwo zewnętrzne	63
Świadectwo wewnętrzne	63
Krytyka historyczna	64
Rozdział VI: Zarys historii Izraela	67
Świat początków Izraela	67
Świat starożytny w trzecim tysiącleciu przed Chr.	67
Mezopotamia	68
Egipt	68
Palestyna	68
W przededniu ery patriarchów	69
Mezopotamia	69
Egipt	69
Palestyna	69
Era patriarchów	70
Mezopotamia	70
Egipt	71
Hetyci	73
Habiru	73
Palestyna	74
Patriarchowie	74
Exodus i podbój	76
Tło historyczne	76
Egipt	76
Ludy Morskie	77
Kanaan	78
Exodus	79
Podbój	80
Okres sędziów	81
Tło historyczne	81

Amfiktionia	82
Okres sędziów	82
Sytuacja polityczna w początkach okresu sędziów	83
Izraelici	83
Kananejczycy i podział Izraela	84
Filistyni	84
Transjordania	84
Sędziowie	85
Otniel	85
Ehud	85
Reakcja kananejska	85
Madianici	86
Transjordania	87
Niebezpieczeństwo filistyńskie	87
Powstanie monarchii	88
Instytucja monarchii	88
Tradycje	88
Tradycja antymonarchistyczna (1 Sm 8; 10,17-24; 12)	88
Tradycja monarchiczna (1 Sm 9; 10,1-6; 11)	89
Panowanie Saula	90
Panowanie Dawida (ok. 1010—970)	91
Wojna o niepodległość	91
Państwo Dawida	92
Zaburzenia wewnętrzne	93
Następstwo tronu	93
Panowanie Salomona (ok. 970—931)	94
Państwo Salomona	94
Administracja królestwa	94
Wielkie budowle	95
Odrotna strona medalu	95
Podzielona monarchia	96
Rozłam (1 Krl 12; 2 Krn 10)	96
Historyczne tło podzielonej monarchii	97
Asyria	97
Egipt	101
Damaszek	102
Babilon	103
Królestwo Izraela	104
Dynastia Jeroboama I	104
Jeroboam I (931—910): 1 Krl 12,20 — 14,20; por. 2 Krn 13	104
Nadab (910—909): 1 Krl 15,25-32	104
Dynastia Baszy	105
Basza (909—886): 1 Krl 15,33 — 16,7	105

Ela (886—885): 1 Krl 16,8-14	105
Zimri (885 — siedem dni): 1 Krl 16,15-22	105
Dynastia Omriego	105
Omri (885—874): 1 Krl 16,23-28	105
Achab (874—853): 1 Krl 16,29 — 22,40	106
Ochozjasz (853—852): 1 Krl 22,52 — 2 Krl 1,18	106
Jehoram (852—841): 2 Krl 3,1 — 10,17	107
Dynastia Jehu	107
Jehu (841—814): 2 Krl 10,28-36	107
Jehoachaz (814—798): 2 Krl 13,1-9	108
Jehoasz (798—783): 2 Krl 13,10-13	108
Jeroboam II (783—743): 2 Krl 14,23-29	108
Zachariasz (743): 2 Krl 15,8-12	108
Szallum (743): 2 Krl 15,13-16	108
Dynastia Menachema	109
Menachem (743—738): 2 Krl 15,17-22	109
Pekachiasz (738—737): 2 Krl 15,23-26	109
Pekach (737—732): 2 Krl 15,27-31	109
Ozeasz (732—724): 2 Krl 17,1-4	110
Królestwo Judy	110
Roboam (931—913): 1 Krl 14,21-31; 2 Krn 10—12	111
Abijjam (913—911): 1 Krl 15,1-8; 2 Krn 13	111
Asa (911—870): 1 Krl 15,9-24; 2 Krn 14—16	111
Jozafat (870—848): 1 Krl 22,41-51; 2 Krn 17—20	111
Jehoram (848—841): 2 Krl 8,16-24; 2 Krn 21	112
Ochozjasz (841): 2 Krl 8,25 — 9,29; 2 Krn 22,1-9	112
Atalia (841—835): 2 Krl 11; 2 Krn 22,10 — 23,11	112
Joasz (835—796): 2 Krl 12; 2 Krn 24	113
Amazjasz (796—781): 2 Krl 14,1-22; 2 Krn 25	113
Ozjasz (Azariasz) (781—740): 2 Krl 15,1-6; 2 Krn 26	114
Jotam (740—736): 2 Krl 15,32-38; 2 Krn 27	114
Achaz (736—716): 2 Krl 16; 2 Krn 28	114
Ezechiasz (716—687): 2 Krl 18—20; 2 Krn 29—32	115
Relacja asyryjska	116
Relacja biblijna	116
Manasses (687—642): 2 Krl 21,1-18; 2 Krn 33,1-20	117
Amon (642—609): 2 Krl 21,19-26; 2 Krn 21—25	118
Jozjasz (640—609): 2 Krl 22,1 — 23,30; 2 Krn 34—35	118
Jehoachaz (609): 2 Krl 23,31-35; 2 Krn 36,1-4	119
Jehojakim (609—597): 2 Krl 23,36 — 24,6; 2 Krn 36,5-8	119
Jehojokin (597): 2 Krl 24,8-17; 2 Krn 36,9-10	119
Sedecjasz (597—587): 2 Krl 24,18 — 25,7; 2 Krn 36,11-13	120
Po upadku Jerozolimy	120
Wygnanie i odbudowa gminy	122

Tło historyczne	122
Ostatnie lata państwa babilońskiego	122
Powstanie Persji	123
Juda po 587 r.	124
Wygnańcy w Babilonie	125
Odbudowa gminy	125
Dzieło Nehemiasza i Ezdrasza	127
Tło historyczne	127
Chronologia ksiąg: Ezdrasza i Nehemiasza	128
Nehemiasz	129
Ezdrasz	130
Kolonja elefantińska	132
Od Ezdrasza do Antiocha IV	133
Tło historyczne	133
Koniec imperium perskiego	133
Aleksander Wielki (336—323)	133
Następcy Aleksandra	134
Żydzi pod rządami Ptolemeusza	135
Żydzi pod rządami Seleucydów	135
Żydowska diaspora	136
Powstanie machabejskie i dynastia hasmonejska	137
Tło historyczne: od Antiocha IV do Antiocha VII (175—129)	137
Powstanie machabejskie (1, 2 Mch; Dn)	139
Prześladowanie ze strony Antiocha IV	139
Święta wojna (167—164)	140
Ekspedycje karne (164—163)	140
Niepowodzenia i chwila wytchnienia (162)	141
Wojna w sprawie Alkimosa (161—159)	141
Chwila wytchnienia (159—152)	142
Równowaga sił (152—143)	142
Niezależność	143
Dynastia hasmonejska	143
Jan Hyrkan I, arcykapłan (134—104)	144
Aristobulos I, arcykapłan i król (104—103)	144
Aleksander Jannaj, arcykapłan i król (103—76)	144
Aleksandra, królowa (76—67)	145
Aristobulos II, arcykapłan i król (67—63)	145
Jan Hyrkan II, arcykapłan i etnarcha (63—40)	145
Antygonos, arcykapłan i król (40—37)	146
Rozdział VII: Zarys historii czasów nowotestamentowych	147
Świat grecko-rzymski	147
Cesarstwo rzymskie	147

Kierunki filozoficzne	149
Epikureizm	150
Stoicyzm	150
Kierunki religijne	151
Religie misteryjne	151
Kult cesarzy	152
Świat żydowski	153
Palestyna pod władzą Rzymian	153
Dynastia herodiańska	153
Herod Wielki (37—4 przed Chr.)	153
Synowie Heroda	155
Agryppa I, król (41—44 po Chr.)	156
Agryppa II	156
Rzymscy prokuratorzy	157
Wojna żydowska i jej następstwa	159
Żydowskie sekty religijne	161
Faryzeusze i saduceusze	161
Faryzeusze	161
Saduceusze	163
Uczeni w Piśmie	164
Sanhedryn	164
Eseńczycy	165
Inne grupy	169
Zeloci	169
Herodianie	169
Samarytanie	169
Żydowska diaspora	170
Chronologia życia Jezusa	173
Narodziny Jezusa	173
Działalność publiczna	175
Śmierć Jezusa	176
Epoka apostołska	178
Gmina jerozolimska	178
Dwunastu	178
Starsi	179
Piotr	179
Jakub „brat Pana”	179
Dwie grupy	180
Rozwój Kościoła	181
Jerozolima	181
Judea i Samaria	182
Krańce ziemi	185
Św. Paweł: chronologia i podróże misyjne	186
Chronologia	186

Chronologiczne wskazówki z historii świeckiej	186
Prokonsulat Galliona w Achai	186
Odwołanie Feliksa i mianowanie Festusa	187
Chronologiczne wskazówki w Nowym Testamencie	187
Nawrócenie Pawła	187
Epizody pochodzące z okresu nawrócenia	187
Narodziny Pawła	188
Podróże misyjne	188
Pierwsza podróż misyjna: wiosna 45 — wiosna 49 (Dz 13—14)	188
Druga podróż misyjna: jesień 49 — jesień 52 (Dz 15,36 — 18,22)	189
Trzecia podróż misyjna: wiosna 53 — wiosna 58 (Dz 18,23 — 21,16)	190
Podróż do Rzymu (jesień 60 — wiosna 61) i lata końcowe	192
Tabela chronologiczna	192

Część druga: Obietnica: Stary Testament 195

Rozdział I: Pentateuch	197
Pentateuch jako całość	197
Geneza Pentateuchu	198
Cztery tradycje	198
Tradycja jahwistyczna	198
Tradycja elohistyczna	199
Tradycja kapłańska	199
Tradycja deuteronomiczna	199
Podsumowanie	200
Formowanie się tradycji	200
Formowanie się Pentateuchu	201
Właściwości tradycji	203
Jahwista	203
Historia pierwotna	205
Tradycja patriarsza	205
Tradycja Mojżeszowa	205
Elohista	206
Deuteronomista	207
Tradycja kapłańska	209
Posłannictwo Pentateuchu	211
Doktrynalne aspekty Pentateuchu	212
Teologia historii pierwotnej	212
Kapłańska historia pierwotna	212
Historia pierwotna jahwisty	214

Exodus	218
Przymierza	219
Przymierze z Noem	220
Przymierze z Abrahamem (Rdz 17,1-14)	220
Przymierze na Synaju	221
Prawo	222

Rozdział II: Historia deuteronomiczna	225
Sumienie narodu	226
Księga Powtórzonego Prawa	229
Historia deuteronomiczna	231
Księga Jozuego	232
Księga Sędziów	233
Księgi Samuela	234
Księgi Królewskie	235
Zakończenie	236

Rozdział III: Księgi profetyczne	238
Ruch prorocki	239
Nazwa	239
Grupy prorockie	239
Wczesne grupy prorockie	239
„Synowie prorocy”	240
Prorocy instytucjonalni, czyli zawodowi	241
Prorocy klasyczni	241
Prorocy z powołania	241
Pisma profetyczne	243
Prorok i proroctwo	243
Psychologia proroka	243
Kryterium prawdziwego proroka	244
Literatura profetyczna	244
Kompozycja ksiąg	245
Księgi profetyczne w porządku chronologicznym	246
Prorocy VIII w.	246
Amos	246
Prorok	246
Księga	247
Posłannictwo	247
Ozeasz	248
Prorok	248
Posłannictwo	250
Izajasz 1—39	251
Prorok	251
Księga	251

Posłannictwo	252
Micheasz	253
Prorok	253
Księga	253
Posłannictwo	253
Prorocy VII w. i początku VI w.	254
Sofoniasz	254
Prorok	254
Księga	254
Posłannictwo	254
Nahum	255
Prorok	255
Księga	255
Posłannictwo	255
Habakuk	255
Prorok	255
Księga	256
Posłannictwo	256
Jeremiasz	256
Prorok	256
Księga	257
Posłannictwo	258
Apendyks: Lamentacje	260
Prorocy doby wygnania	261
Ezechiel	261
Księga	262
Posłannictwo	262
Deutero-Izajasz	266
Autorstwo i data	266
Posłannictwo	266
Cierpiący Sługa Jahwe	268
Prorocy VI w.	269
Izajasz 56—66	269
Autorstwo	269
Posłannictwo	269
Aggeusz	269
Prorok	269
Posłannictwo	270
Zachariasz 1—8	270
Prorok	270
Posłannictwo	270
Prorocy V w.	271

Izajasz 34—35; 24—27	271
Izajasz 34—35: „Mała Apokalipsa”	271
Autorstwo i data	271
Idee	271
Izajasz 24—27: „Wielka Apokalipsa”	272
Autorstwo i data	272
Idee	272
Malachiasz	272
Autorstwo i data	272
Posłannictwo	273
Abdiasz	273
Autorstwo	273
Posłannictwo	273
Prorocy IV w.	274
Joel	274
Autorstwo i data	274
Posłannictwo	274
Zachariasz 9—14	274
Autorstwo i data	274
Posłannictwo	275
Mesjanizm	275
Rozwój idei mesjanicznej	276
Ogólne oczekiwanie mesjaniczne	277
Mesjanizm dynastyczny	277
Mesjanizm osobowy	278
Mesjanizm bez Mesjasza	278
Mesjasz	279
 Rozdział IV: Literatura mądrościowa	 281
Mądrość Wschodu	281
Mądrość Izraela	282
Geneza mądrości w Izraelu	282
Istota i formy mądrości w Izraelu	283
Księga Przysłów	285
Struktura Przysłów	286
Posłannictwo	286
Księga Hioba	287
Podział	288
Autorstwo i data	289
Problem Hioba	290
Kohelet (Eklezjastes)	291
Autorstwo i data	292
Światopogląd Koheleta	293

Syrach	294
Autorstwo i data	294
Tekst i wersje	295
Kompozycja i plan	295
Doktryna	296
Księga Mądrości	297
Autorstwo i data	298
Plan	298
Forma literacka	300
Midrasz	300
W Starym Testamencie	301
W literaturze rabinicznej	301
Formy midraszu	302
Halacha	302
Hagada	302
Doktryna	303
Mądrość Boża	304
Źródło mądrości	304
Personifikacja mądrości	305
Jezus i mądrość	305
Pieśń nad pieśniami	306
Księga	306
Autorstwo i data	307
Interpretacja	307
Posłannictwo	309
Rozdział V: Psalmi	312
Klasyfikacja psalmów	312
Psalmi błagalne	313
Psalmi błagania indywidualnego	313
<i>Sitz im Leben</i>	313
Bliskie niebezpieczeństwo śmierci	313
Choroba	314
Fałszywe oskarżenie	314
Psalmi błagania wspólnotowego	315
Psalmi dziękczynne	316
Psalmi dziękczynienia indywidualnego	316
Psalmi dziękczynienia narodowego	318
Hymny pochwalne	318
Psalmi królewskie	319
Psalmi Syjonu	320
Psalmi królowania Jahwe	321
Inne grupy	322
Psalmi mądrościowe	322

Psalmy liturgii deuteronomicznej	323
Modlitwy różne	324
Doktrynalne aspekty psalmów	324
Starotestamentowe pojęcie dziękczynienia	324
Królowanie Jahwe	326
Rozdział VI: Historia Kronikarza	328
Pierwsza i druga księga Kronik	328
Księga	328
Tytuł	328
Data	329
Forma literacka	329
Cel Kronik	330
Ezdrasz i Nehemiasz	332
Chronologia	332
Ojciec judaizmu	333
Posłannictwo Kronikarza	335
Rozdział VII: Księgi Machabejskie	338
Pierwsza księga Machabejska	338
Druga księga Machabejska	341
Rozdział VIII: Pisma	344
Rut	344
Księga	344
Posłannictwo	345
Jonasz	346
Posłannictwo	346
Tobiasz	348
Posłannictwo	348
Baruch	349
Posłannictwo	349
Daniel	350
Księga	350
Forma literacka	351
Hagada	351
Peszer midrasz	353
Apokalipsa	354
Autor	356
Uzupełnienia	357
Uzupełnienie rozdziału 3	357
Rozdziały 13—14	357
Teologia historii	357
Syn Człowieczy (Dn 7,13-14)	359

Estera	362
Forma literacka	362
Posłannictwo	363
Judyta	364
Posłannictwo	365
Apendyks: Wartość i autorytet Starego Testamentu	367
Napotkane trudności	367
Niepożądany Stary Testament	367
Poziomy znaczeniowe w Starym Testamencie	368
Chrześcijańska interpretacja Starego Testamentu	370
W stronę rozwiązania trudności	372
Posługa teologii biblijnej	372
Stary Testament — Pismem pożądanym	374
 Część trzecia: Wypełnienie: Nowy Testament	 377
 Rozdział I: Formacja Ewangelii synoptycznych	 379
Słowa i czyny Jezusa	380
Powiedzenia (logia)	380
Opowieści	381
Tradycja apostolska	383
Nauczanie	383
Krytyka form Ewangelii synoptycznych	384
Przedsynoptyczne jednostki literackie	388
Liturgia	388
Nauczanie misyjne	388
Didache	389
Fakt i interpretacja w tradycji	389
Demitologizacja Ewangelii	391
Ewangelisci	392
Krytyka redakcji	392
Tradycja i redakcja	393
Różne płaszczyzny redaktorskie	396
Różne sytuacje życiowe	396
Problem synoptyczny	398
Fakt	398
Zgodności	398
Różnice	399
Problem	399
W stronę rozwiązania	400
Teoria dwu źródeł	400
Nowa teoria	400

Dokumenty podstawowe	401
Dokumenty pośrednie	401
Ewangelie	402
Rozdział II: Ewangelia św. Marka	404
Autorstwo, przeznaczenie i data	404
Świadectwo tradycji	404
Styl Marka	405
Schematyzacja	405
Dwoistość	405
Określenie czasu lub miejsca: wyrażenia dwustopniowe	406
Podwójne pytania i antytetyczne paralelizmy	406
Oratio obliqua i oratio recta	407
Ewangelia	407
Plan	408
Cel Ewangelii Marka	409
Tajemnica mesjaniczna	411
Rozdział III: Ewangelia św. Mateusza	414
Autorstwo, przeznaczenie i data	414
Plan	414
Struktura	415
Środowisko Mateusza	417
Wspólnota, czyli Kościół, u Mateusza	418
Kazanie na Górze	420
Wielkie polecenie, Mt 28,18-20	422
Rozdział IV: Ewangelia św. Łukasza	424
Autorstwo, przeznaczenie i data	424
Plan	424
Sługa słowa	425
Historyk	425
Ewangelista	426
Cel	427
Posłannictwo Łukasza	428
Uniwersalizm	428
Zbawca	428
Bogaci i ubodzy	430
Modlitwa, radość, pokój	431
Rozdział V: Dzieje Apostolskie	434
Autor i data	434
Cel i zakres	434
Plan	436

Zródła	437
1,12 — 15,35	437
15,36 — 28,28	438
Mowy	439
Historyczność	440
Doktryna	441
Kerygmat	441
Duch Święty	444
 Rozdział VI: Listy Pawłowe	447
Listy Nowego Testamentu	447
List zwykły a list-epistoła	447
Język i styl Pawła	448
Pierwszy i drugi list do Tesaloniczan	448
Pierwszy list do Tesaloniczan	448
Kościół w Tesalonice	448
Cel i streszczenie listu	449
Plan	450
Drugi list do Tesaloniczan	450
Cel i streszczenie	450
Plan	451
Listy większe	451
List do Galatów	451
Kościół w Galacji	451
Plan	452
Okoliczności napisania listu i streszczenie	452
Pierwszy list do Koryntian	454
Kościół w Koryncie	454
Plan listu	455
Okoliczności napisania listu i streszczenie	455
Drugi list do Koryntian	459
Okoliczności napisania listu i data	459
Plan	460
Streszczenie	460
List do Rzymian	464
Kościół rzymski	464
Okoliczności napisania listu i data	465
Plan	466
Streszczenie	467
Listy więzienne	473
List do Filipian	473
Kościół w Filippi	473
Integralność	474

Miejsce powstania i data	475
Plan	475
List do Filemona	476
List do Kolosan	477
Kościół w Kolosach	477
Autorstwo i data	477
Plan	478
Pseudonimowość	479
Streszczenie	479
Błędy Kolosan	481
List do Efezjan	482
Przeznaczenie listu	482
Autorstwo	483
Plan	484
Streszczenie	485
Doktryna	488
Kosmiczne zwierzchnictwo Chrystusa	488
Kościół	488
Misterium	490
Listy pasterskie	490
Wspólne cechy listów pasterskich	491
Autorstwo	492
Błędy	493
Organizacja Kościoła	493
Styl i słownictwo	494
Pierwszy list do Tymoteusza	495
Plan	495
Streszczenie	495
List do Tytusa	498
Plan	498
Streszczenie	498
Drugi list do Tymoteusza	499
Plan	499
Streszczenie	500
List do Hebrajczyków	502
Okoliczności napisania listu	503
Autorstwo, pochodzenie i data	503
Struktura literacka	504
Plan	505
Wzorzec myślowy	506
Rozdział VII: Listy powszechne	510
List św. Jakuba	510
Okoliczności napisania listu	511

Streszczenie	511
Pierwszy list św. Piotra	514
Okoliczności napisania listu	514
Autorstwo	514
Streszczenie	515
List św. Judy	519
Cel	519
Autorstwo	520
Streszczenie	520
Drugi list św. Piotra	521
Cel	521
Autorstwo	521
Streszczenie	522
Rozdział VIII: Pisma św. Jana	524
Czwarta Ewangelia	524
Autorstwo	524
Etap 1	524
Etap 2	524
Etap 3	525
Etap 4	525
Etap 5	525
Specjalny charakter Ewangelii Jana	526
Stosunek do synoptyków	527
Zarys Ewangelii	529
Ruch myślowy	530
Tradycja Janowa	532
Teologia Janowa	534
Słowo	535
Wiara	536
Duch	537
Trzy listy św. Jana	538
Pierwszy list św. Jana	538
Plan	539
Cel	540
Posłannictwo	541
Drugi i trzeci list św. Jana	543
Apokalipsa św. Jana	544
Autorstwo	544
Forma literacka	544
Cel	546
Plan	548
Interpretacja	550
Listy	550

Wizje prorocze	551
Część I: Kościół i Izrael (4—11)	552
Część II: Kościół i Rzym pogański (12,1 — 20,15)	555
Część III: Nowe Jeruzalem (21,1 — 22,5)	558

Bibliografia	559
Nota od wydawcy	576
Indeks imion własnych	577